

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 313

van **STEVEN COENEGRACHTS**

datum: 6 januari 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Ruimterapport 2021 - Ruimtebeslag en bebouwde ruimte

Op 9 december 2021 heeft het Departement Omgeving zijn Ruimterapport 2021, de opvolger van het Ruimterapport 2018, voorgesteld op een studienamiddag in Leuven. Het rapport bevat niet alleen geactualiseerde cijfergegevens, maar ook analyses van allerlei (ruimtelijke) thema's zoals ruimtebeslag, natuurlijk kapitaal en gezondheid. Het is een indrukwekkend werkstuk geworden, wetenschappelijk onderbouwd, en met aandacht voor historische evoluties.

Wanneer we inzoomen op het aspect ruimtelijke ordening, valt het wel op dat vooral de negatieve tendensen benadrukt worden, zeker in de communicatie van het Departement Omgeving: de open ruimte in Vlaanderen is globaal genomen afgenomen en raakt meer versnipperd, terwijl het ruimtebeslag, de verharding en de bebouwing zijn toegenomen. Onder meer de vaststelling dat er dagelijks 270 gebouwen bijgekomen zijn, werd gretig overgenomen in de pers.

Uit het onderzoek zelf blijkt echter dat die boodschap slechts een deel van het verhaal vertelt. Zo formuleert het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) de doelstelling om tegen 2025 het bijkomende dagelijkse ruimtebeslag terug te dringen tot 3 ha (en tot 0 ha tegen 2040). Tussen 2013 en 2019 zitten we aan gemiddeld 5,1 ha extra ruimtebeslag per dag, met bovendien een dalende trend (in 2019 bijvoorbeeld 4,6 ha per dag). Natuurlijk is er nog ruimte voor progressie, maar het nieuws zou dus ook kunnen zijn dat we op de goede weg zitten. Het groeitempo neemt immers gestaag af.

Daarnaast kunnen we ook lezen dat de lintbebouwing is afgenomen en dat de kernen verdichten. Meer dan 2/3 van de vergunde nieuwbouwwoningen bevinden zich bijvoorbeeld in de kernen. Het meervoudig ruimtegebruik nam toe, onder meer door toegankelijke deelplatformen als Airbnb, en het aantal voorzieningen in de kernen is toegenomen, terwijl het in linten en verspreide bebouwing is gedaald. Het mag ook gezegd worden dat die extra gebouwen niet per definitie slecht zijn, zolang ze gelegen zijn in de kernen. Ze zijn zelfs nodig, om de stijgende nood aan wooneenheden en voorzieningen ten gevolge van de bevolkingsgroei op te vangen. Deze evoluties sluiten dus aan bij de doelstelling in het BRV om de kernen te versterken en het ruimtelijk rendement te verhogen.

Ten slotte verdienen ook de begrippen 'ruimtebeslag' en 'bebouwde ruimte' enige nuance. Enerzijds vallen ook onbebouwde ruimtes zoals parken, tuinen, ecoducten, bermstroken en taluds onder het 'ruimtebeslag'. Een noemenswaardig deel van het ruimtebeslag kan dus nog steeds een aantal nuttige functies vervullen, zoals recent bleek uit het burgeronderzoek 'CurieuzeNeuzen in de Tuin' over het belang van tuinen in Vlaanderen voor de waterhuishouding. Anderzijds bestaat de 'bebouwde ruimte' uit het ruimtebeslag plus de oppervlakte van de kernen. Ook bij dat begrip worden talrijke

gronden waar geen gebouw op staat toch beschouwd als 'bebouwde ruimte', zoals wegen, pleinen, tuinen en parken. Specifiek in de kernen worden zelfs de volledige kernen meegenomen in de analyse, ook percelen die momenteel niet bebouwd zijn, "omdat ze mogelijk op termijn door de mens kunnen worden ingenomen of heel waardevol zijn als open ruimte en een belangrijke rol spelen in de groenblauwe dooradering van deze kernen".

Wanneer we focussen op de werkelijk bebouwde en verharde gebieden, zien de (groei)cijfers er een stuk genuanceerder uit:

- 5,9% bebouwingsgraad in 2019 (tegenover 5,6% in 2013);
- 14,93% verhardingsgraad in 2018 (tegenover 14% in 2012).

1. De begrippen 'ruimtebeslag' en 'bebouwde ruimte' geven een vertekend beeld van de bebouwings- en verhardingsgraad in Vlaanderen.

Waarom wordt niet meer belang gehecht aan meer fijnmazige instrumenten zoals de begrippen 'bebouwing' en 'verharding', die het werkelijke bodemgebruik correcter weergeven?

2. De cijfers over verharding in het rapport zijn een schatting.

Zal de minister prioritair inzetten op de ontwikkeling van een accurate kaart met de verharding van Vlaanderen?

3. De volledige oppervlakte van kernen wordt beschouwd als 'bebouwde ruimte', ook de nog te bebouwen percelen en de gebieden die belangrijk zijn als groenblauwe dooradering.

Wat is de meerwaarde van die benadering? Is het niet net belangrijk om een onderscheid te maken tussen de werkelijk bebouwde en onbebouwde ruimte binnen de kernen, zodat we zicht krijgen op het potentieel voor kernverdichting?

4. Het onderzoek toont aan dat de kernen groter worden.

Beschouwt de minister die groei als een probleem? Is het niet positief dat meer mensen zich huisvesten in de buurt van voorzieningen en dat dit de druk op de prijzen kan verlagen?

5. Het rapport stelt dat de ambitie om de oppervlakte 'verharding' in openruimtebestemmingen tegen 2050 met minstens een vijfde te verminderen enkel gehaald kan worden wanneer gebouwen worden gesloopt.

Wat is volgens de minister de beste manier om de vermindering van verharding in open ruimte in de praktijk te brengen?

ANTWOORD

op vraag nr. 313 van 6 januari 2022

van **STEVEN COENEGRACHTS**

1. Ik deel uw mening niet dat het RuRa een eenzijdige benadering zou zijn of louter focust op bepaalde evoluties in het bebouwd weefsel of verharding. Het RuRa geeft verschillende cijfers en evoluties weer, o.a. over de toename van het ruimtebeslag en de verharding, maar eveneens over andere elementen en landgebruik. Het RuimteRapport geeft een zo genuanceerd mogelijk scala aan cijfers elk met een definitie, een oorsprong en een doel. Zoals u zelf aangeeft, is er immers meer dan "ruimtebeslag" om de evolutie van de ruimtelijke staat van Vlaanderen in kaart te brengen, wat m.i. ook gebeurt in het RuRa.
2. De cijfers over verharding zijn – net als alle cijfergegevens – gemiddelden en schattingen op basis van de beschikbare informatie en meettechnieken. Belangrijk hierbij is dat elke indicator op eenzelfde manier gemeten wordt op de verschillende momenten, zodat een evolutie zichtbaar is.
3. Zoals gezegd wordt in het RuRa getracht om aan de hand van diverse indicatoren een beeld te krijgen van de complexiteit van onze ruimte. De term 'ruimtebeslag' (*land take*) geeft weer welke gronden door de mens zijn ingericht en niet langer in gebruik zijn voor landbouw, natuur of bos. Je hebt dus ruimtebeslag in de stedelijke kernen en het 'bebouwd gebied', maar je hebt ook ruimtebeslag in 'openruimte', zoals wegen en (zonevrije) bebouwing. Deze parameter dient steeds gelezen te worden in combinatie met andere parameters, zoals 'bebouwing' of 'verharding'.

Ook de begrippen als 'stad', 'linten' en 'openruimte' zijn een poging om dit 'in kaart te brengen'. Het klopt dat ook in de 'stad' open plekken, pleinen en groenzones voorkomen – het gaat inderdaad niet allemaal over versteende ruimte, gelukkig. Het is net die verweving die de ruimtelijke kwaliteit van 'de stad' uitmaakt. Hetzelfde kan gezegd worden over de 'openruimte' waar – naast akkers, weides, bossen en natuurgebieden, ook woningen, bedrijven en wegen bv. hun plaats kennen.

Als we 'bebouwde ruimte' zonder beperken tot de werkelijk versteende ruimte, zou er nergens in onze kernen/bebouwde ruimte een plek zijn voor groen of pleinen. Wanneer je dat niet doet, kom je stevast tot de vaststelling dat er in de 'werkelijke bebouwde ruimte' geen groenblauwe ruimte is.

Beleidsmatig is het inderdaad ook belangrijk om aandacht te hebben voor een onderscheid tussen de werkelijk bebouwde en onbebouwde ruimte binnen de kernen. Deze basislagen maken dit soort 'slimme combinaties' nu net mogelijk.

4. Het rapport probeert ook hier weer een uiterst genuanceerd beeld weer te geven en spreekt bijzonder weinig over 'problemen' maar probeert fenomenen zo nauwkeurig te beschrijven zodanig dat we interessante inzichten krijgen.

De vaststelling dat sommige kernen groter worden ('kernuitbreiding') betekent enerzijds dat een deel van het bijkomend ruimtebeslag/bebouwing aansluit bij die kernen. Dit kan het gevolg zijn van het aan elkaar groeien van stad en concentraties maar ook door verdere lintbebouwing, die dan overgaat in een andere typologie, die van een 'kern'. Maar die 'kernuitbreiding' kan ook het gevolg zijn van een verdere

sprawl via grotere ontwikkelingen aan de rand, waarbij voorheen openruimte wordt ingenomen. Het lijkt mij vooral belangrijk dat die 'kernuitbreiding' steeds gebeurt met voldoende ruimtelijke kwaliteit en dichtheid, om zo de druk op de openruimte te verminderen. Indien de uitbreiding van de kernen in een zeer lage dichtheid zou gebeuren, is deze uitbreiding een gemiste kans. Kernuitbreiding is dus niet per definitie een kernverdichting.

Gelukkig stelt het Ruimterapport ook heel wat echte kernverdichting vast.

5. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen bevat o.m. een doelstelling om de verharding in de openruimtebestemmingen (bos, landbouw, natuur) met 1/5 te verminderen tegen 2050. Hiervoor zullen verschillende initiatieven nodig zijn. In eerste instantie moeten we natuurlijk zorgen dat de verharding niet meer toeneemt, anders wordt de uitdaging tegen 2050 nóg groter. De vooropgestelde vermindering van de verhardingsgraad betekent inderdaad dat bepaalde gebouwen of wegen op termijn zullen verdwijnen. Dit kan bv. gaan over overbodige weginfrastructuur, leegstaande en verkrotte gebouwen of gebouwen in natuurgebieden of Sigma-gebieden. De realisatie van deze doelstelling vergt een actief beleid, aanpassingen aan het bestaand regelgevend kader en een kentering in het vergunningenbeleid.

Ik merk dat in bepaalde projecten of landinrichtingsprojecten hiermee concreet aan de slag gegaan wordt. Ik verwijs bv. naar de projecten in kader van Sigma, waarbij clusters van bebouwing in valleigebieden worden aangekocht en afgebroken met het oog op inrichting als overstromingsgebied. Maar ook lokale besturen denken hierover na, zoals bv. blijkt uit proefprojecten inzake ontharding van wegen in het landschap.